

Over de moderator

Johan Doesburg

Mijn stiel roept vragen op en is niet erg bekend. Vaker worden termen als gespreksleider of dagvoorzitter gebruikt. Toch kennen het woord en de functie van 'moderator' een lange geschiedenis. Bovendien is het, gelet op de herkomst en definitie, een benaming die beter past bij mensen die het ambacht als hun vak beschouwen dan de bekendere synoniemen.

De herkomst van 'moderator' is gelegen in het Latijnse 'moderatio', waaraan drie betekenissen worden toegedicht die in de huidige uitvoering van het vak gecombineerd worden. De eerste betekenis is het 'matigen, intomen of beperken' van iets; de tweede: 'bestuur, regeling, leiding'; en de derde: 'juiste

maat, matigen, orde, harmonie'. Hiermee lijkt een tipje van de sluier opgelicht. De integratie van deze drie betekenissen geeft echter nog geen goede definitie van het moderne woord 'moderator'.

Bij de Romeinen werd de taak van een 'moderator' (beteugelaar, regelaar, leider)

ook wel in verband gebracht met het in toom houden van het losbandige volk: *moderatio effranti populi*. In de huidige woordenboeken is geen sprake meer van losbandig volk, maar wel van het nemen of hebben van de leiding over een bijeenkomst en dus over een groep mensen. In het Latijn bestaat

overigens ook de moderatrix, en ook het Frans, Italiaans en Spaans kennen een vrouwelijke variant. Het Nederlands heeft de vrouwelijke functienaam kennelijk niet nodig. Nu zijn er wel meer functienamen waarvoor geen vrouwelijke aanduiding bestaat (bakker, minister, hoogleraar) maar die bestaan in het buitenland ook niet.

Van Dale heeft 'moderator' al in 1924 opgenomen in de betekenis *'leider van eene debatingclub; geestelijk adviseur eener R.-K. studentenvereniging; voorzitter van eene synode'*. Ook Engelse, Duitse, Franse, Italiaanse, Spaanse en ongetwijfeld nog vele anderstalige woordenboeken vermelden het al decennialang. Uit huidige definities blijkt dat het begrip is geëvolueerd. Van Dale spreekt nu over: de leider van een gesprek of een debat. Opmerkelijk is dat de moderator, met de opkomst van het internet, ook iemand is geworden die de 'netiquette' bewaakt bij polemieken en fora. Daarmee is zijn werkterrein van het gesproken woord mede naar het geschreven woord verlegd.

De mooiste bestaande definitie is misschien wel: *'One who presides over a meeting, forum or debate'* (thefreedictionary.com). Vooral het woord 'presideren' heeft iets majestueus. Er spreekt ook neutraliteit uit; een moderator staat, vergelijkbaar met bijvoorbeeld een burgemeester, boven de partijen. In andere lexica staan soortgelijke definities, waarbij het type bijeenkomst waarin gepresideerd wordt nog varieert van paneldiscussie tot publiek forum, van radio-interview tot presidentieel debat, talkshow of *town hall meeting*.

'In de choreografie van een moderator draaien deelnemers om een thema. Ze spreken erover, verbazen zich en ontdekken telkens nieuwe aspecten. Het is bijna een vreugdedans.'

Over hetgeen een moderator doet, het hoe en waarom, is weinig te vinden. Cambridge Dictionary geeft enkele aanknopingspunten: *'Someone who makes certain that a formal discussion happens without problems and follows the rules'*. Een moderator bewaakt de orde, de voortgang en de wellevendheid in een formele

communicatieve setting. Dat doet hij door vragen te stellen, deelnemers het woord te geven of ontnemen, samen te vatten, en deelnemers telkens weer terug te brengen naar het onderwerp dat centraal staat. Een doel dat de moderator voor zichzelf en de bijeenkomst stelt is: aandacht voor inhoud. Het onderwerp dat centraal staat dient zodanig belicht te worden dat het de aandacht van de deelnemers trekt en richt (*attentum parare*). Onder zijn regie moet de inhoud tot leven komen en voor iedereen duidelijk worden. De thema's moeten beklijven, in de hoofden en de harten van de toehoorders en de gedachten en soms zelfs het gedrag in beweging brengen.

'In de choreografie van een moderator draaien deelnemers om een thema. Ze spreken erover, verbazen zich en ontdekken telkens nieuwe aspecten. Het is bijna een vreugdedans.'

Belangrijk bij het modereren is de juiste toepassing van (in)formele regels; de etiquette, protocollen en mores. Daarnaast zijn er vormgerelateerde spelregels en wetmatigheden die in acht genomen moeten worden. Zo is een interview gebonden aan de journalistieke regels en gelden voor een gedachtewisseling debat- of discussieregels. Onjuiste toepassing leidt tot wrovel en weerstand. Sprekers en publiek ervaren onrecht en storen zich aan de onkunde van de moderator. Het ondermijnt zijn gezag en werpt een schaduw over de bijeenkomst.

Een andere belangrijke taak, vaak minder transparant, is het realiseren van de agenda van de opdrachtgever. Organisaties, die tijd en geld in een programma investeren, willen goed uit de

verf komen. Voor hen is de bijeenkomst een beleids- of marketinginstrument, een platform om informatie te zenden en te ontvangen. De moderator wordt ingeschakeld om het proces foutloos en volgens draaiboek te laten verlopen.

'Een goede moderator moet onzichtbaar op de voorgrond kunnen treden. Wel zo, dat de aandacht naar de inhoud gaat'

Wat een moderator niet doet is inhoudelijk of persoonlijk intreden in een programma. Hij heeft kennis van het onderwerp, is geen vreemde in Jeruzalem, maar dat wordt niet geëtaled. Zijn begrip wordt zichtbaar in de juiste vragen en het vermogen om de aanwezigen elkaar te laten verstaan. Wat nergens in doorwasemt is de eigen mening, visie of voorkeur. Dat geldt op het podium en in zekere zin ook voor zijn openbare leven. Zelfs de schijn van partijdigheid dient vermeden te worden. Ook in andere opzichten vestigt hij, tenzij het functioneel is, niet de aandacht op zichzelf. Geen opzichtige kledij, veelvuldige interrupties, onjuistheden, versprekingen of stroom van connotaties en gevatheden. Er mag, kortom, geen ruis ontstaan. Goed modereren is meer dan 'de boel aan elkaar praten'. De inzet wordt afgestemd op het onderwerp, de opdracht, het publiek, de vorm, de beschikbare middelen en andere situationele factoren als plaats en tijd. Uiteindelijk komt het in de uitvoering neer op de *aptum*, de passendheid. De lakmoesproef is te vinden in de hoofden en de harten van de deelnemers. En bij de opdrachtgevers. Want zonder publiek en zonder opdrachten is er geen moderator.

Uit deze schets, die hoofdzakelijk instrumenteel is, zou het beeld van een grijze muis kunnen ontstaan. Dat is geenszins het geval. Een goede moderator is *primus inter pares*. Een sterke persoonlijkheid, authentiek, waarachtig en met een breed palet aan capaciteiten. Hij componeert en dirigeert. Tezelfdertijd. Dat doet hij zeer vakkundig, maar het gaat ogenschijnlijk moeiteloos. Het is *sprezzatura*. De techniek verdwijnt en de kunst treedt naar voren. ▶

johandoesburg@speakersacademy.eu